

РЕЦЕНЗИИ И ОБЗОРИ / REVIEWS AND SURVEYS

НОВ ТРУД В БЪЛГАРСКАТА ОНОМАСТИКА

МАЯ ВЛАХОВА-АНГЕЛОВА. ОНОМАСТИКА И ЕТНОБОТАНИКА: НАЗВАНИЯ НА ПЛОДОВЕТЕ СПОРЕД ДАННИ ОТ ТОПОНИМИЯТА В ЗАПАДНА БЪЛГАРИЯ
София, Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, 2018, 120 с.

A NEW STUDY IN BULGARIAN ONOMASTICS

MAYA VLACHOVA-ANGELOVA. ONOMASTICS AND ETHNOBOTANY: A STUDY OF FRUIT NAMES BASED ON TOPONYMIC DATA FROM WESTERN BULGARIA
SOFIA, PROF. MARIN DRINOV ACADEMIC PUBLISHING HOUSE, 2018. 120 P.

This review deals with Maya Vlahova-Angelova's book, which presents an important study on the onomastics of Western Bulgaria, including the Western Outlands, the Tsaribrod and the Bosilegrad region. The interdisciplinary approach adopted in the description and analysis of the data has achieved very good results.

Книгата на Мая Влахова-Ангелова „Ономастика и етноботаника: названия на плодове според данни от топонимията в Западна България“ <<http://www.baspress.com/book.php?l=b&id=1368>> е сериозно изследване върху ономастиката на цяла Западна България, като са включени и Западните покрайнини – Царибродско и Босилеградско. Общо 30 околии. Авторката посочва, че е избрала този район, тъй като той е добре проучен, като се изключат Свогенска и Ихтиманска околия. Освен това в него се срещат архаични лексикални елементи и няма твърде голямо количество чуждици.

Материалът в книгата е разпределен в Увод, пет глави и Заключение. В края е представена сериозна библиографска справка.

В Увода и първа глава, озаглавена „Етнопознанието като фокус в науката за езика“, авторката разсъждава върху необходимостта от изследване на народната култура и прави исторически преглед на появата и развитието на антропологичния подход в хуманитарните и лингвистичните изследвания от Боас през хипотезата на Сепир и Уорф, Хумболт, Лосев, Малиновски, Клод Леви-Строс до наши дни. Важно е да отбележа, че от текста проличават изключителното познаване на проблематиката и сериозният анализ на посочените автори. Разгледани са американският, френският и руският (съветският) принос, обърнато е внимание на когнитивните изследвания, а също и на развитието на етнолингвистиката. Много добре са представени както руската школа, така и постиженията на люблинските среди, които представят когнитивния подход в тези изследвания. Изяснени са понятията хипероним, хипоним и прототип.

Специално внимание е обърнато на изследванията на Е. Рош и Дж. Милър, Лейкф и Ланакър, а в наши дни – на изследванията на Ю. Апресян, А. Вежбицка, Н. Толстой, С. М. Толстая, Г. Гачев, Уфимцева, Зализняк, Шмельов и др. Изяснен е и терминът *езикова картина на света*.

В теоретичен план интерес за мен представя трета глава „Методика на изследването“. В нея са разгледани етнолингвистичната топонимия и когнитивната топонимия. Авторката се спира особено на идеите на Березович, която прави школа за етнолингвистичните изследвания на топонимията. Подчертава се, че в основата на нейните проучвания лежат работите на Лотман, в които се приема, че „географското пространство е една от формите на пространствено конструиране на света в съзнанието на човека“. Мая Влахова се спира и на факта, че в последно време вниманието на изследователите се насочва към т. нар. *когнитивна топонимия*. Подчертано е, че тя не се различава особено от етнолингвистичната топонимия на Березович, в която се проследява топонимната информация в наивното мислене на носителя на традиционната култура. Березович прилага на практика идеите на руската етнолингвистика, и по-точно на Московската етнолингвистична школа. В текста е подчертано, че и в двата подхода вниманието е насочено към изясняване на въпроса как в народното съзнание се създава наивна концепция за заобикалящия ни свят, което е и причина когнитивната топонимия да намира в последно време своето място в интердисциплинарните изследвания. Влахова посочва, че вниманието при тези изследвания е насочено към скритата когнитивна класификация, отразена в езика. Интересни са частите „Топонимията като извор на народната таксономия“ и „Народната таксономия като система за организация на примитивното познание“. В тях се разглежда научната теория на Бр. Бърлин, при която се отделят определени елементи, наречени таксони, или нива. Нулево ниво – уникален първоизточник, първо ниво – форма на живот, второ – род, трето – вид, четвърто – разновидност.

Авторката използва тази теория при анализа си в четвърта глава „Модели на народна фитотаксономия въз основа на топонимията от Западна България“. Мисля, че тази глава, както и следващата са най-ценните в монографията. В тях има огромно количество материал, много добре класифициран и обяснен. Конструирани са по данни от топонимията модели на народната таксономия на плодовете. Разгледани са 20 концепта за плодове, които са обект на изследването: **круша, скоруша, вишна, дюля, джанка** и др. Те са разделени в три основни групи: 1) плодни дървета; 2) храсти; 3) други плодни растения (треви).

Пътят на анализ е следният – описание на концепта, списък с всички регистрирани названия от топонимията на изследвания регион, приведени са и редица примери.

Отделени са следните типове названия: имена на растения и техните плодове; имена, отнасящи се само до растенията; имена, отнасящи се само до плодовете. Отделните модели са представени чрез съответните графики.

Много полезна и интересна е и пета глава „Езиково вариране и езиково разнообразие“. В нея са представени регистрираните фонетични варианти на народните термини, отбелязани са и заетите думи. Например в Северозападна България има редица думи от румънски, а в Гоцеделчевско – от турски. Отбе-

лязва се и географското им разпространение. Някои от народните термини имат сравнително ограничен ареал на употреба. В определени околии, като Кюстендилско, Радомирско, Брезнишко и Врачанско, се срещат голям брой названия. Изнесени са и някои интересни факти. Названието *вишна* например е рядко срещано в топонимията, но *скоруша*, която е по-малко позната на съвременните поколения, се среща сравнително често. Представени са и много редки названия като *брекина* и *неренджа*.

В Заключението е отбелязано, че топонимията, включваща названия на плодове, съхранява голям обем етнолингвистична информация. Повечето изнесени названия са прости и това е характерно за когнитивните особености на наивното съзнание, което категоризира елементите на заобикалящия го свят главно по форма, цвят, размер, вкус и т.н.

Представената цитирана литература е напълно достатъчна и показва голямата информираност на авторката. Самата тя приема изследването като успешно и аз съм напълно съгласна с нея. Интердисциплинарният подход към описанието и анализа на материала е дал много добри резултати и аз се радвам, че все повече изследователи се опират на него.

Бих искала да отбележа още, че една подобна книга определено ще бъде интересна не само за специалисти етнолингвисти, ономасти, лексиколози и етнологии, но и за всички, които се интересуват от народната култура.

Радвам се, че монографията на Мая Влахова-Ангелова „Ономастика и етноботаника: названия на плодове според данни от топонимията в Западна България“ е издадена в АИ „Проф. Марин Дринов“ и ѝ пожелавам добър път към читателите.

✉ Проф. д-р Мария Китанова

Секция за етнолингвистика

Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“ при БАН

бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113 София, България

miyak@abv.bg

✉ Prof. Mariya Kitanova, PhD

Department of Ethnolinguistics

Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences

52 Shipchenski prohod, Bl. 17, 1113 Sofia, Bulgaria

miyak@abv.bg

Публикувано: 31 март 2019